

Megemlékezés dr. Kizsel János professzorról, a hazai újszülöttgyógyászat egyik úttörőjéről halálának 35. évfordulóján

Somogyvári Zsolt dr.

Peter Cerny Alapítvány a Beteg Koraszülöttek Gyógyításáért, Budapest

Dr. Kizsel János halálának 35. évfordulóján, 2026. március 13-án a Peter Cerny Alapítvány (PCA) munkatársai megemlékezést tartottak az alapítvány első kuratóriumi elnökének sírjánál a Farkasréti temetőben (1. ábra). A magyar neonatológia egyik leginnovatívabb vezetőjére emlékezve számos kedves momentumot tudtak felidézni a vele töltött évek mára már legendává vált történeteinek közül. A hazai újszülöttgyógyászat úttörőjének újításai közül szó esett a Kizsel–Pap-féle transzportrespirátorról, a keletnémet varrógépből és kuktából átalakított, működőképes nagyfrekvenciájú lélegeztetőgépről, a többágyas folyamatos őrzést biztosító monitorrendszerekről és a már az 1970-es években alkalmazott informatikai rendszerek kiépítéséről. A sírjánál megjelent hajdani kollégái és mai utódjaik mellett a soha el nem évülő munkásságát jelezte a róla elnevezett neonatológiai rohamkocsi is („János”) (2. ábra), amely a koraszülöttmentési, -szállítási rendszer kialakításában játszott szerepére is emlékez-

tet. Kizsel János életútját és a vele kapcsolatos emlékeket dr. Somogyvári Zsolt, a PCA kuratóriumi elnöke idézte fel beszédében.

„Kizsel János 1928. január 11-én született Cibakházán. A Budapesti Orvostudományi Egyetem elvégzése után 1952-től laboratóriumi szakorvosként dolgozott, majd 1956-tól a Tűzoltó utcai Gyermekklinikán csecsemő- és gyermekgyógyász szakorvosi képzést szerzett. Az újszülöttek felügyeletével megbízott konziliáriusként járt át a Baross utcai Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikára, ahová hamarosan meghívták állandó munkatársként. Perinatológiai érdeklődése miatt, harmadik szakvizsgájával 1960-ban szülészeti-nőgyógyászatból is képzést szerzett. Kitartó és céltudatos munkával létrehozta és 1962. november 1-től vezette az Újszülött-Koraszülött Osztályt. Felismerve a megszületés utáni első életpercek fontosságát, fiatal szülészorvosok csoportjával összefogva átszervezte a szülőszobai újszülöttellátást, a korszerű szülőszobai magzat-



1. ábra

A Peter Cerny Alapítvány munkatársainak megemlékezése első kuratóriumi elnökük, Kizsel János sírjánál 2026. március 13-án a Farkasréti temetőben



2. ábra

A Peter Cerny Alapítvány Kizsel Jánosról elnevezett neonatológiai rohamkocsija („János”) és a megemlékezésen megjelent hajdani kollégái és mai utódjai

észlelési gyakorlatot, valamint bevezette az asphyxiában születettek egységes újraélesztési rendszerét. Kandidátusi disszertációját 1972-ben védte meg.

Figyelme már az 1970-es évektől a légzésszavarban szenvedő újszülöttek és koraszülöttek lélegeztetése felé fordult. A respirációt igénylők ellátásához nélkülözhetetlen intenzív ágyak számát 1974-re már tízre emelte. Svédországi és angliai tanulmányútjain megismerhette az akkori legmodernebb eljárásokat, amiket késedelem nélkül vezetett be az intenzív újszülöttellátás hazai gyakorlatába. A megalakuló országos perinatológiai intenzív centrumok (PIC) hálózatának Baross utcai központját 1976-tól vezette, kezdetben adjunktusként, majd 1980-tól professzorként.

Halálának 35. évfordulóján ámulva gondolunk vissza a „jövőbe látó” sok tekintetben ma is aktuális intenzív osztályos innovációira, fejlesztési próbálkozásaira:

1) Már az 1970-es évek közepén alkalmazni kezdte az akkor még futurisztikusnak tűnő komputertechnikát a perinatológiában. Elsőként alkalmazott rendszerszervező matematikusokat neonatológiai osztályon, akik adatbázisok létrehozására alkalmas szoftvert fejlesztettek ki. A várandósgondozás kezdetétől a neonatális ellátás befejezéséig tartó időszak betegadatainak nyilvántartását szolgáló – kezdetben lyukkártyás, majd mágneslemezes – informatikai rendszerek teljesen újdonságnak számítottak Magyarországon.

2) A neonatológiai intenzív ellátás színvonalának emelése érdekében mérnök és technikus kollégáival már az 1980-as évek elején kifejlesztette azt a központi őrző monitorrendszert, amely egyszerre hat inkubátorban, több vitális paraméter folyamatos észlelését és regisztrálását tette lehetővé, megoldva ezzel a legsúlyosabb betegek 24 órás megfigyelését. A többcsatornás elvezetési adatokat egy szekrény nagyságú hatalmas, a kor színvonalának megfelelő számítógép rögzítette és dolgozta fel, amit az osztályos személyzet egyszerűen csak „pokoli toronynak” nevezett. A kor meghatározó kutatóvállalatai (KFKI – MTA Központi Fizikai Kutatóintézet, SZTAKI – MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet, Volán Elektronika cégek) együttműködési szerződések keretében segítettek a Baross utcai Klinikán zajló törekvéseket. A centrum műszerezettsége, korszerű technikai színvonala, az ide koncentrálni tudományos potenciál a perinatológiai kutatások egyik vezető intézményévé tette az osztályt.

3) Az 1980-as években állandóan telt házzal működő neonatális intenzív centrum (NIC) egyik legnagyobb problémáját a lélegeztetőgépek állandó hiánya jelentette. Napi szinten kényszerültek az orvosok arra, hogy a reménytelenebb állapotú koraszülöttektől vegyék el a respirátort és a frissen született, nagyobb valószínűséggel túlélő újszülöttekre tegyék át azt. Kiszél János professzor, Pap László orvos-mérnök kollégájával együttműködve, ezért fejlesztette ki a később csak „Kiszél-Pap-féle transzportrespirátornak” nevezett eszközt, amelyet mind osztályos, mind szállítási körülmények között lehetett használni. Kreatív fejlesztései kapcsán kuriózumként feltétlenül meg kell említeni az egyik, messze a korát megelőző kísérletét, egy nagy-

frekvenciájú lélegeztetőgép (HFOV) „háziagos” megépítését a '80-as évek elején. Tekintettel a nyugati eszközök behozatali korlátozására („COCOM- [Multilaterális Exportellenőrzési Koordinációs Bizottság] lista”), csak a szocialista országok blokkjába tartozó termékek alkatrészeit lehetett használni. Így ehhez egy kelet-németországi varrógépet, később pedig egy kereskedelmi forgalomban használt, nagy teljesítményű hangszórómembránt alakított át lélegeztetőgéppé. A lélegeztetőgázok páráztatását pedig egy közönséges kuktával és egy hosszú, „kígyózó” csőrendszerrel oldotta meg, így biztosítva a légutak nyálkahártyáinak védelmét a kiszáradástól. Kollégái megdöbbenve figyelték, amikor egy már halottnak nyilvánított, alig egy kg-os koraszülött szív működése és spontán légzése átmenetileg újraindult a HFOV bekapcsolását követően.

Kiszél professzor briliáns innovatív készségét is felülmúlta azonban az a képessége, hogy olyan interdiszciplináris munkacsoportokat tudott maga köré gyűjteni már az 1980-as évek elején, akik nemcsak magyar, hanem nemzetközi szinten is megállták a helyüket. Iskolateremtő munkásságát jól jellemzi, hogy védőszárnyai alatt több kiváló, neonatológiai tárgyú tudományos értekezés született, hogy számos tanítványa került később vezető beosztásba a neonatológia, illetve a gyermekgyógyászat területén.

Emellett igen kiterjedt nemzetközi kapcsolatrendszerrel bírt a perinatológiai/neonatológiai területeken. Az International Society of Perinatal Obstetricians egyik alapítója, az International Society of Computers, Neonatology and Gynecology (ISCONG) társaságnak pedig főtitkára volt. Többedmagával ő szervezte meg az első „Computer in Perinatology” Világkongresszust. Az 1988. október 11-én, Ráckeven megtartott „III. International Symposium on Pulmonary Function in Neonates” konferencia pedig a tudományterület kiemelkedő amerikai kutatóinak részvételével az ágy melletti légzésfunkciós mérések későbbi lehetőségét alapozta meg.

Kiszél professzor vezető szerepet töltött be a neonatológiai szakorvosképzés megalapozásában, és elérte, hogy a neonatológia ráépített szakképesítés lehessen. Az 1980-ban megjelent „Neonatológia” című könyve hosszú évekig képezte az orvosképzés bázisát. Kiemelt feladatnak tartotta az önálló intenzív terápiás szakasszisztensi képzést is, amelyhez kiválóan szerkesztett jegyzetével járult hozzá.

A rendkívül napi terhelés ellenére is öröm volt tanítványként az osztályán dolgozni, mert ha egy fiatal kolléga bármilyen ötlettel állt elő, nem az volt az első reakciója, hogy miért rossz az ötlet, hanem az, hogy „próbáljuk meg”! Ilyen módon aktív támogatásával valósulhatott meg például az 1980-as évek közepén az újszülöttek, majd a koraszülöttek gépi lélegeztetésének folyamatos követését lehetővé tevő, ágy melletti légzésfunkciós monitorizálás meghonosítása is. Fejlesztési ötleteit, innovációs eredményeit és legfőképpen invenciózus szellemét tanítványai széles körben vitték tovább a hazai és a nemzetközi gyakorlatban.

Soha nem lehet elfelejteni Kiszél professzor lelkesedését, amikor a neonatológiai rohamkocsi tervezése, építése során elért eredményeket kísérte figyelemmel, közben hasznos or-

vostechnikai tanácsokat is adott. Kuratóriumi elnökként komoly támogatást nyújtott, mind szakmadiplomáciai, mind a perinatológiai tudományág egészségügyi-szervezési kérdéseiben. A PCA munkatársai között még ma is vannak olyanok, akik személyes kisugárzását élvezhették. Így dr. Schmidt Éva felügyelőbizottsági elnök, Keresztes György kuratóriumi tag, dr. Rónaszéki Ágoston felügyelőbizottsági tag, Pákozdy Richárd neonatológiai szakasszisztens, Szűcs Zoltán diszpécser és jómagam is.

A Peter Cerny Alapítvány dolgozói nemcsak munkájukban őrizik Kiszél János professzor emlékét, hanem külsőségekben is igyekeznek ennek jelét adni. Az egyik neonatológiai rohamkocsi „János” néven állít emléket munkásságának, az alapítvány székhelyén lévő emléktábla pedig a kuratóriumi elnöki munkájára emlékeztet.

A hazai újszülöttgyógyítás egyik legkreatívabb és leginnovatívabb alakja 63 éves korában, súlyos betegség után, 1991-ben távozott el, emlékét megőrző tanítványai köréből.”

Dr. Kiszél János haláláról annak idején az *Orvosi Heti-lap* is megemlékezett (1991; 132. évf. 1435–1436. old.). A dr. Papp Zoltán klinikaigazgató professzor által létrehozott „Kézmárszky Tivadar Alapítvány” gyönyörű vörösmárvány síremléket készíttetett, amelynek avatására Kiszél János halálának 15. évfordulóján, 2006. szeptember 16 -án került sor. A Farkasréti temetőben tartott megemlékezésen dr. Beke Anna egyetemi docens, Kiszél professzor tanítványa idézte fel a vele eltöltött tartalmas éveket, Papp Zoltán professzor pedig emlékbeszédet tartott. A koszorúzással egybekötött síremlékavatáson a Baross utcai Női Klinikáról közel százan vettek részt. Az eseményről a *Magyar Nemzet*ben dr. Patkós Péter igazgatóhelyettes tudósított.

(Somogyvári Zsolt dr.,
e-mail: somogyvari@pca.hu)